

Crnjanski u pukotini mogućnosti

(Milana Rajić, *Pukotina mogućnosti: o likovima sveštenika u „Seobama” i „Drugoj knjizi Seoba” Miloša Crnjanskog*, Biblioteka „Branko Radičević”, Žitište, 2014)

Crnjanskog, kako je već poznato, mnogi smatraju najvećim srpskim piscem XX veka, što podrazumeva činjenicu da je o njegovom liku i delu naširoko pisano, a to nam, logično, postavlja pitanje da li ostaje prostora da se još novog i važnog kaže o njemu. Milana Rajić nam u svom master radu, koji je pretočen u knjigu, na ovo pitanje daje potvrđan odgovor.¹

Naime, na samom početku knjige, jedan od najvećih poznavalaca Crnjanskog, Gorana Raičević, piše predgovor, i tim postupkom daje legitimitet ovoj studiji. Ona uspeva u isto vreme da nas zainteresuje za čitanje studije, ali i da nam predoči značaj ove knjige koja jeste vredna, iako se, po njenim rečima, „priključuje desetinama drugih studija”² posvećenih Milošu Crnjanskom.

Milana Rajić odlučuje da piše o likovima sveštenika u *Seobama* i *Drugoj knjizi Seoba* i time nam pokazuje da je ona pre svega pažljiv, a samim tim i dobar čitalac Crnjanskog. Ova neobična perspektiva, koju je Milana Rajić odabrala da nam na još jedan način približi kako *Seobe*, tako i Crnjanskog, otkriva nam da Crnjanski čak i te naizgled sitnice kao što su epizodni likovi sveštenika čini bitnim, i da se upravo iz njih može videti piščev pogled na svet.

U prvom poglavlju, Milana Rajić nas upoznaje sa *Seobama*, zadatkom i ciljem rada, rešava neke nedoumice u vezi sa temom, i time nam već u prvim rečenicama pokazuje šta od njene studije možemo da očekujemo. Konceptija čitave studije je, očigledno, dobro promišljena,

¹ Rad je nagrađen Brankovom nagradom Matice srpske.

² Gorana Raičević, „Vjeruju Miloša Crnjanskog”, u: Milana Rajić, *Pukotina mogućnosti: o likovima sveštenika u „Seobama” i „Drugoj knjizi Seoba”*, str. 7.

pa dozvoljava čitaocu da se lako po njoj kreće. Takođe, stil je jasan, studija obilno potkrepljena primerima iz *Seoba*, tvrdnje Milane Rajić su dovedene u vezu sa ostalim delima Crnjanskog, pa se u studiji može snaći i manje upućen čitalac.

Podrobno su istraženi likovi sveštenika i njihova delovanja na ostale likove i svaka od tih epizoda je zavredela posebno poglavlje, gde Milana Rajić zapaža razlike, ali i sličnosti između katoličanstva i pravoslavlja, istoka i zapada. Pažnju posvećuje ne samo odnosu sveštenstva i crkve prema pojedincu i kolektivu, već i odnosu pojedinaca prema crkvi. Lepo je predstavljena i razlika u odnosu prema pravoslavlju u *Seobama* i *Drugoj knjizi Seoba*.

Osim ovih odnosa koje je lakše uočiti, Milana Rajić u redovima romana Miloša Crnjanskog čita i njegovo „vjeruju“. Ona nam, naime, kroz likove sveštenika, približava odnos Crnjanskog prema crkvi i religiji³, te navodi da „intimno, za pisca-sumatraistu, hrišćanstvo nikada nije bilo ništa više do velika i bezmerno vredna civilizacijska tekovina, koja je obogatila istoriju čovečanstva i inspirisala visoku umetnost“⁴, i da je u piščevom odnosu prema pomenutom vidljiva „odanost Crnjanskog sumatraizmu, svojevrсноj ličnoj, kosmičkoj religiji, kojom je prevazišao sve teističke i ateističke“.⁵

Na samom kraju, pohvalu treba uputiti i izdavaču, koji je prepoznao kvalitet mladog istraživača, ali i važnost izdavanja studija o kulturnom blagu koje posedujemo, a koje se ovakvim poduhvatima čuva od zaborava, o neiscrпноj temi – Milošu Crnjanskom.

---

³ Vrlo je pohvalno što nas Milana Rajić, osim sa literaturom o Milošu Crnjanskom, upoznaje i sa literaturom o hrišćanstvu, i time svoju studiju potkrepljuje relevantnim izvorima, koji osvetljavaju ovaj slučaj iz svakog ugla.

⁴ Milana Rajić, *Pukotina mogućnosti: o likovima sveštenika u „Seobama“ i „Drugoj knjizi Seoba“*, str. 95.

⁵ Isto, str. 18.